

Тиждень двадцять шостий

Послуговуємося Мережею

Цього тижня ти дізнаєшся:

- Чому інтернет чекає на дисциплінованих людей?
- Що таке гіперпосилання?
- Які відмінки є прямими, а які – непрямыми?
- Чи кожний може написати статтю для Вікіпедії?
- Чи існують правила пошуку інформації?

Пишімо

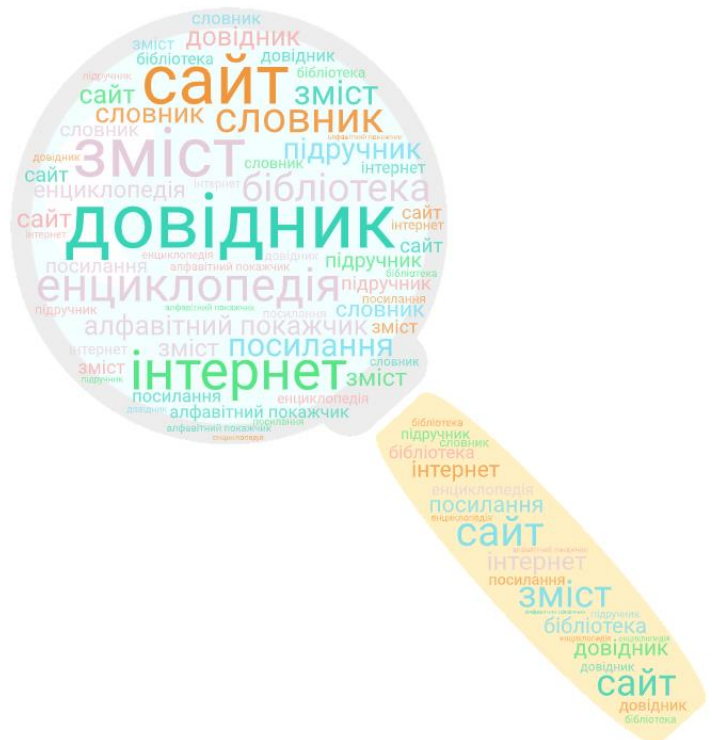
1.

Розглянь хмару слів. Як ці слова пов'язані з пошуком інформації?

Запиши спочатку слова, які будуть доречні, якщо йтиметься про друковане видання, а потім – якщо йтиметься про електронне. Доповни списки 1–2 словами за цією тематикою.

Друковані видання:

Електронні видання:

Що допомагає тобі швидше знайти потрібну інформацію в друкованих виданнях? А в інтернеті?

Досліджуймо

2.

Проведи опитування серед однокласників та однокласниць щодо використання джерел інформації. Доповни таблицю своїми варіантами джерел.

Джерела	Хто з однокласників користується
Словники	
Енциклопедії	
Підручники	
Журнали	
Вікіпедія	
Розповіді дорослих	

Якими джерелами інформації однокласники та однокласниці користуються найчастіше? Чи всі перелічені джерела є надійними? Чому, на твою думку, деякі джерела інформації користуються більшою популярністю, ніж інші?

Читаймо

3.

Прочитай уривок з твору Тетяни Щербаченко (Стус) «Як не заблукати в Павутині» і поміркуй, це художній чи науково-популярний текст.

Знайди те, що шукаєш

Інформації в Мережі над-над-надзвичайно багато, і навмання потрапити на необхідний сайт майже неможливо. Ти можеш шукати в Мережі не лише потрібні для навчання тексти, як-от маловідомий твір улюбленого письменника, а навіть його зображення та детальну біографію. Також можеш скачати відео-уроки чи перекласти знайдену інформацію на багато мов світу.

Та передусім Ти маєш чітко розуміти, що хочеш знайти. Інакше блукання Мережею перетвориться на немилосердне марнування часу. Один сайт посилає на інший, водночас вигулькує необов'язкова, але страшенно цікава інформація, яку хочеться відкрити в новому вікні, щоб

потім передивитися всі посилання. Потім Ти натрапляєш на ще одну статтю, яка коли-небудь може знадобитися, а далі закликалка веде Тебе до напрочуд жвавого обміну плітками про твого улюбленого актора... А ще ж треба докинути свої п'ять копійок до балачки в соціальній мережі... І поглянути на фотографії новенької з паралельного класу... І...

І от минає багато-багато-багато хвилин: без усякої користі спожито трафік, згайновано час. А головне – через неперервне **ПЕРЕЛІТАННЯ З САЙТУ НА САЙТ*** зовсім забулося: потрібно ж було знайти інформацію для шкільного реферату!

Запам'ятай важливе правило: аби з користю послуговуватися мережею, слід бути дисциплінованою людиною. Навчися контролювати й шанувати власний час. Визначся з пріоритетами: яка інформація важлива, а без якої можна обійтися.

Існують різні спеціалізовані сайти, які полегшують орієнтування в безкрайому інформаційному морі-океані. Свою допомогу пропонують великі й малі каталоги та пошукові системи.

У каталогах списки сайтів упорядковані за темами. Наприклад, є велика категорія «Навчання», у ній менша - «Навчальні матеріали», у ній ще менша - «Уроки і тести онлайн», а вже в ній - список відповідних сторінок. Перелік, щоправда, не обов'язково відображає повну картину ресурсів за даною темою, адже власники сайтів зазвичай за власним бажанням реєструються в каталозі чи додають посилання на свій ресурс. Неабияк стануть у пригоді й пошукові системи. Їх досить багато – є власне українські, є світові, якими користуються в різних країнах, кожен своєю мовою. Майже в усіх браузерях уже вбудовано пошукове віконце (вгорі праворуч), а в деяких можна вводити пошуковий запит просто в адресний рядок.

Можна відкрити пошуковця в окремому віконці переглядача. Це дасть можливість детальніше, а значить - точніше налаштувати свій запит.

Можеш скористатися, наприклад, такими пошуковими системами: meta.ua, google.com.ua. Почни з уведення якоїсь із адрес в адресний рядок. Коли відкриється сторінка пошуку і ти побачиш спеціальне віконце, введи в ньому формулювання пошуку. Друкуй слова без помилок, інакше можеш нічого не знайти. Втім, деякі пошуковці такі розумні, що за просто розпізнають помилку в словах і запропонують правильні варіанти.

** ПЕРЕЛІТАННЯ З САЙТУ НА САЙТ: Таке "перелітання" називають "серфінгування".*

(Далі буде.)

- ❖ Дізнайся, чи є в бібліотеці книжка Тетяни Щербаченко (Стус) «Як не заблукати в Павутині», і за бажанням прочитай її. Також можеш завантажити цю книгу з інтернету за посиланням

<https://mala.storinka.org/%D1%82%D0%B5%D1%82%D1%8F%D0%BD%D0%B0-%D1%89%D0%B5%D1%80%D0%B1%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-%D1%81%D1%82%D1%83%D1%81->

[%D1%8F%D0%BA-%D0%BD%D0%B5-%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D0%BB%D1%83%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B8-%D0%B2-%D0%BF%D0%B0%D0%B2%D1%83%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%BD%D1%96.html](#)

Досліджуймо

4

А. Знайди в прочитаному уривку речення, у яких трапилися ці слова та словосполучення, і поясни їхнє лексичне значення.

Мережа, сайт, інформація, вікно, соціальна мережа, трафік, ресурс, пошукове віконце, запит, адресний рядок.

У разі труднощів звертайся до тлумачного словника.

Б. Для чого авторка використовує в тексті різні за кольором і розміром шрифти?

Дискутуймо

5.

Чи завжди тобі вдається в інтернеті знайти потрібну інформацію відразу? Чи траплялися у тебе випадки, схожі на ті, які описує авторка? Чому письменниця говорить, що під час користування мережею «слід бути дисциплінованою людиною»? Як ти розумієш її слова?

Пишімо

6.

Запиши поради щодо пошуку інформації, які наведено в тексті. Як перевірити орфограми, які трапилися у твоєму записі?

Читаймо

7.

Прочитай наступний уривок із твору Тетяни Щербаченко (Стус) «Як не заблукати в павутині» і дізнайся, як можна знайти в інтернеті інформацію про себе.

ЯК ПРАЦЮЄ ПОШУКОВЕЦЬ

Що точніше Ти сформулюєш пошуковий запит, то менше випадкових посилань запропонує пошуковець. Коли добирають слова (фразу), питання, яким цікавляться, переважно

використовують основний лексичний запас. Наприклад, якщо хочеш купити в мережевій крамниці електроніки найновішу модель клавіатури для верстака, краще не вживай **СЛЕНГОВЕ СЛІВЦЕ*** «клава». Проте, якщо хочеш натрапити на обговорення моделей суперчутливих суперсучасних клавіатур на якомусь форумі, для пошукового запиту згодиться саме «клава».

У деяких випадках маловживані чи діалектні слова для формулювання пошукового запиту неабияк стануть у пригоді. Досліджуєш історію винайдення засобів пересування снігом? Синонім до «санчат» – слово «ґринждоли» – допоможе Тобі знайти більше цікавинок.

Те саме стосується словоформ. Деякі пошуковці **ВМІЮТЬ САМОСТІЙНО** (так званий «морфологічний пошук») залучати в пошук слова в непрямих відмінках, в однині та множині, різного роду тощо. Та краще не покладатися на це й ставити слова в початкову форму. Автори сайтів також намагаються передбачити, якими словами будуть формулювати тематичні запити, тому обов'язково вводять їх у тексти й заголовки. Ці слова називаються «ключовими». Є ціла система правил з **ОПТИМІЗАЦІЇ*** сайту.

До речі, усього сторінок результатів може бути кількадесят, і Ти втомишся всі їх переглядати. Користувачі переважно обмежуються першими. Однак іноді на останніх із запропонованих пошуковцем посиланнях на незначні, мало відвідувані сайти можна знайти «ексклюзивні» дані.

Наприклад, якщо Твоє прізвище Шевченко, і Ти хочеш упевнитися, що в Мережі легко знайти репортаж про районні змагання, опублікований на шкільному сайті... Зрозуміло, що на запит «Шевченко перемога» пошуковець запропонує кілька десятків сторінок з більш ніж чотирма сотнями посилань, але Твоя перемога буде засвідчена у хвостіку – після всіх перемог у національно-визвольних змаганнях та футболі. І то лише у разі, якщо сайт твоєї школи проіндексований пошуковцями.

Як же себе знайти? Ти вже знаєш: уточнюємо запит. «Школа №1 змагання з шахів Шевченко». Аж три результати? Наші вітання! Чи слід іще більше уточнити запит? Читай про це далі.

* **СЛЕНГ** - від англ. «*slang*» - жаргон, ненормальна мова.

* **ОПТИМІЗАЦІЯ** або ж **SEO** - від англ. «*search engine optimization*» - пошукове вдосконалення.

(Далі буде.)

Досліджуймо

8.

Чи використовуєш ти сленг чи діалектизми у власному мовленні? Доповни стовпчики прикладами з власного мовлення або мовлення своїх рідних та знайомих.

Молодіжний сленг	Загальноживане слово
клава	клавіатура

Діалектні слова	Загальноживане слово
тринджоли	санчата

Жаргон, сленг – мова якоїсь соціальної чи професійної групи, що відрізняється від загальнонародної наявністю специфічних слів і виразів, властивих цій групі.

Діалектизм – це слово, що є характерним для певної території країни.

Читаймо

9.

Відскануй qr-код або перейди за посиланням <https://drive.google.com/file/d/1VfgPUIkXYx-TaP4gpL1053QoQEIHWeNt/view?usp=sharing>, прочитай уривок вірша Оксани Мох. Випиши слова, які тобі незрозумілі.

Досліджуймо

10.

А. Порівняй виписані з вірша Оксани Мох слова, з тими, які виписали однокласники й однокласниці. Чи можете ви допомогти одне одному розтлумачити незнайомі слова? Зверни увагу на виділені в тексті слова. Якщо ти натиснеш на виділене слово, то перейдеш на сторінку в інтернеті, на якій дізнаєшся його лексичне значення.

- **Гіперпосилання, або просто посилання** – активний (виділений кольором) текст, зображення чи кнопка на вебсторінці, натиснення на яку (активізація гіперпосилання) викликає перехід на іншу сторінку чи іншу частину поточної сторінки.

Чому, на твою думку, одні і ті ж предмети в різних областях України мають різні назви?

Б. Заміни виділені слова на синоніми із загальноживаних слів і прочитай вірш. Чи став він тепер зрозумілим? Який вірш тобі було читати цікавіше? Поясни чому.

В. Досліди, які діалектизми використовуються у твоїй місцевості на позначення назв предметів і явищ, описаних у вірші.

Пишімо

11.

Запиши словосполучення, використовуючи іменник у формі називного відмінка в однині.

у мережевій крамниці - _____

випадкових посилань - _____

суперсучасних клавіатур - _____

для пошукового запиту - _____

у непрямих відмінках - _____

Серед відмінків розрізняють **прямі** та **непрямі**. Прямі відмінки – це називний та кличний відмінки. Решта відмінків – це непрямі відмінки. Для чого потрібні прямі відмінки? Кличний – для звертання до людини. Називний – для утворення граматичної основи речення. Також усі частини мови, які змінюються за відмінками, у словнику завжди записані у формі називного відмінка. А для чого потрібні непрямі відмінки? Для утворення словосполучень.

Творімо

12.

Об'єднайтеся в групи для створення відеоролику із соціальною рекламою про протидію фейкам (неправдивій інформації). Чому, на твою думку, важливо перевіряти правдивість інформації? Що може трапитись, якщо ти

поширюватимеш неправдиву інформацію? Оберіть одну із запропонованих ситуацій і розіграйте діалог про можливі наслідки такої ситуації.

- 1) На радіо повідомили неправдиву новину.
- 2) Однокласник поширив неперевірену інформацію про конкурс для школярів-блогерів.
- 3) Твій друг помилково написав в оголошенні неправильну дату проведення вистави.

Досліджуймо

13.

Попрацюй фактчекером. Навпроти кожного твердження напиши, чим (довідник, енциклопедія, інтернет, розповідь однокласника або дорослих тощо) ти скористався, щоб перевірити цю інформацію.

1. Коала може спати вісімнадцять годин на добу.

- факт
- не факт

Джерело: _____

2. Один із кратерів Венери отримав ім'я Тараса Шевченка.

- факт
- не факт

Джерело: _____

3. Байка – це омонім.

- факт
- не факт

Джерело: _____

4. На кожного жителя планети припадає по 30 елементів конструктора LEGO.

- факт
- не факт

Джерело: _____

5. Найбільше слів в українській мові починається на літеру «Н», а найменш уживана – «Ц».

- факт
- не факт

Джерело: _____

6 . Щодня людина кліпає близько 15 000 разів..

о факт

о не факт

Джерело: _____

Обговори з однокласниками та однокласницями, якими джерелами інформації скористалися вони, щоб здійснити фактчекінг.

Читаймо

- 14.** Прочитай наступний уривок із твору Тетяни Щербаченко (Стус) «Як не заблукати в павутині» і дізнайся, чому матеріали, розміщені у Вікіпедії, потрібно перевіряти?

ДОВІРЯЙ, ТА ПЕРЕВІРЯЙ

ВІКІПЕДІЯ – це велика мережева енциклопедія «про все-все-все» багатьма мовами. Побудована вона так, що кожен може написати до неї статті або змінити ті, що вже є. Але саме через це не варто цілковито довіряти Вікі (так її скорочено називають).

Якщо Ти вважаєш себе досвідченою в певних питаннях людиною й гадаєш, що Твої знання можуть бути корисними, можеш теж долучитися до товариства енциклопедії. Однак спершу уважно прочитай правила додавання чи редагування текстів. Втім, читання правил та інструкцій не завадить ніколи й ніде.

Уважно постався й до онлайн-словників та перекладачів. Вони швидкі й досить зручні, якщо треба негайно довідатися про значення якогось слова або фрази загалом, збагатити власні знання. Та довіряти машині робити шкільне завдання з англійської, мабуть, не варто.

У Мережі загалом є багато довідників та словників, які, безсумнівно, стануть корисними інструментами під час навчання. Це видання визнаних авторів та видавництв, заскановані й відповідним чином розміщені у Мережі.

(Далі буде.)

Пишімо

- 15.** Уяви, що ти пишеш статтю до онлайн-енциклопедії. Обери явище, опиши його, напиши цікаві факти про обране явище. Напиши список джерел, з яких можна дізнатися про описане більше. Які слова, на твою думку, слід

забезпечити гіперпосиланнями. Зроби модель віртуальної сторінки з гіперпосиланнями на папері. Презентуй свою роботу в класі.

Читаймо

16. Прочитай наступний уривок із твору Тетяни Щербаченко (Стус) «Як не заблукати в Павутині», щоб дізнатися, що робити, коли в бібліотеці немає потрібної тобі книжки.

МЕРЕЖЕВІ БІБЛІОТЕКИ Й КНИЖКИ

Якщо в бібліотеці немає потрібної Тобі книжки, а купувати її в книгарні дорого, цій біді зарадять віртуальні бібліотеки. В них Ти можеш знайти багато художньої, навчальної та науково-популярної літератури.

Читати можна з монітора (але не доводь свої очі до того, що перед ними почнуть бігати чорні мурашки!), можна щось роздрукувати або скористатися дедалі більш поширеною електронною книжкою. Коли навчатимешся в університеті, онлайніві каталоги головних бібліотек міста допоможуть Тобі заощадити час.

Ти зможеш, навіть не виходячи з дому, побачити, чи є потрібна книга в бібліотеці. Але зважай, що іноді старі видання не заносять до такої бази даних, тож не варто повністю покладатися на цю інформацію. Коли зануришся у світ мережевих бібліотек, з'явиться спокуса полегшити собі навчання. Десятки сайтів пропонуватимуть завантажити готові реферати, твори для уроків чи домашні завдання. Втім, Ти, мабуть, розумієш, що можна вскочити в неабияку халепу. По-перше, ніхто не гарантує, що все в запропонованому Тобі матеріалі - правильне. По-друге, Ти можеш прийти на урок і виявити, що весь клас «позичив» у Мережі один і той самий реферат, а вчителька знає його напам'ять, бо попередні класи його теж скачували.

Тож якщо вже користуватися загальнодоступною інформацією, краще обирати першоджерела: книжки, на основі яких можна й реферат написати, і знайти правильні відповіді на тестові завдання. Їх викладають у Мережу в різних форматах.

(Далі буде.)

Досліджуймо

17. Визнач відмінок іменника в поданих синтаксичних одиницях. Які з цих синтаксичних одиниць є словосполученням, а які – граматичною основою речення?

Читати з монітора, навчатимешся в університеті, зарадять бібліотеки, допоможуть каталоги, покладатися на інформацію, знайти відповіді, вскочити в халепу, вчителька знає.

Читаймо

18.

Прочитай з олівцем у руці поради Тетяни Щербаченко (Стус), як потрібно шукати інформацію, щоб неодмінно її знайти. Познач номери тих порад, які тобі вже були відомі раніше.

АБИ НЕ МАРНУВАТИ ЧАСУ, ДОСЛУХАЙСЯ ДО ТАКИХ ПОРАД:

1. Уточнюй запит, якщо шукаєш щось визначене. Наприклад, якщо Ти введеш у Google просто «вишиванка», отримаєш більше 800 тисяч результатів - там будуть і крамниці, де можна придбати такий товар, і фотографії, викрійки, схеми для вишивання чоловічих, жіночих, дитячих сорочок. Якщо ж додати «вишиванка візерунки», кількість результатів суттєво зменшиться, а на перших двох сторінках Тобі запропонують зображення чи описи вишивки й детальні візерунки.
2. Якщо потрібно знайти точну цитату, візьми її в лапки, наприклад: «Любїть Україну, як сонце любїть».
3. Коли треба вибрати лише одне зі значень слів, то використовуй «+». Наприклад, на запит «стїльники + бджоли» Google видасть лише результати, де мається на увазі бджолярство. А на запит «стїльники + телефони» - те, що стосується мобїльного зв'язку.
4. Щоб виключити одне зі значень, постав перед ним «-». «Стїльники - телефони» дасть посилання не тїльки на бджїл, а й на їгри, тротуарну плитку й загалом усе, що називається стїльниками, але не стосується телефонїв.
5. Використовуй розширений пошук, де можна вказати бажану мову сторїнки, країну, вибрати формат файлу. Наприклад - аби знайти книжку лише в форматї PDF або пїсню лише в форматї MP3.
6. Шукай рїзними пошуковцями. Деякі з них обмежують «павукїв» доменними зонами свого рїгїону. Наприклад, якщо сайт «Сучасна українська музика» зареєстрований на далеких островах, то український пошуковець може його не побачити. Певну роль вїдїграють і рейтинги сайтїв, вони рїзні в пошукових ресурсїв, а вїдтак в одному випадку можуть стояти у перших рядках результатїв, а в їншому - далеко у хвостї.
7. Шукай кїлькама мовами!

Їнодї буває й таке, що знайти потрібну їнформацію нїяк не вдається. Цьому можна зарадити. Постав запитання мережевїй спїльнотї на

тематичних форумах або, приміром, у сервісі «запитання й відповіді» популярних пошуковців.

Отже, пошук опановано!

Ти навіть точно знаєш, що на якісь сайти обов'язково захочеш повернутися. У браузері є можливість внести посилання у «Вибране». Упорядкуй свої теки у «Вибраному»: дай їм назви відповідно до тем: «уроки історії», «все про левів», «рецепти», «сучасна проза», «мережеві книгарні» тощо. Тепер Тобі частенько траплятимуться відомості, які хотілося б поглибити. Можеш сміливо давати завдання пошуковцям!

Досліджуймо

19.

Визнач, читачам якого віку можуть бути адресовані поради Тетяни Щербаченко (Стус). Поясни свою думку.

- 3–7 років
 8–11 років
 11–14 років

Запиши 2–3 аргументи на захист власної думки.

Пишімо

20.

Напиши есе про те, яким чином велика кількість друкованої та електронної довідкової літератури впливає на наше життя. Чи може вона обтяжувати нас?

Пригадаймо

1. Чому треба бути дисциплінованими в інтернеті?
2. Для чого потрібне гіперпосилання?
3. Для чого ми ставимо слова в прямі та непрямі відмінки?
4. Чи легко написати статтю для Вікіпедії?
5. Які є правила пошуку інформації?

Виготовлення цього тижневого кейсу стало можливим завдяки фінансовій підтримці Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), що була надана через проект «Медійна програма в Україні», який виконується міжнародною організацією Internews. Ця програма зміцнює українські медіа та розширює доступ до якісної інформації. Зміст матеріалів є виключно відповідальністю громадської організації «Академія української преси» та не обов'язково відображає точку зору USAID, уряду США та Internews.